
INVESTERINGSMOGELIJKHEDEN IN DE OOST-EUROPESE VARKENSKOLOM

Robert Hoste

Vanwege schaalvergroting en beperkende binnenlandse maatregelen kijken Nederlandse bedrijven in de varkenskolom sinds enige tijd naar uitbreidingsmogelijkheden over de grens. De veevoerindustrie en de fokkerij lopen daarbij voorop, maar ook een aantal varkenshouders is geïnteresseerd om in het buitenland te investeren. Het LEI heeft in opdracht van het ministerie van LNV, Cehave-Landbouwbelang en Van Rooi Meat onderzoek gedaan naar investeringsmogelijkheden in de varkenskolom vanuit Nederland in vier Oost-Europese landen: Hongarije, Roemenië, Oekraïne en Rusland.

Kenmerken landen

In alle vier landen speelt de landbouw een belangrijke rol, krimpt de bevolking en trekt naar de grote steden. De economie groeit en de koopkracht ontwikkelt zich positief. Corruptie is in de vier landen beduidend sterker aanwezig dan in Nederland; ook is er een sterke bureaucratie en veelal onderontwikkelde wetgeving rond eigendomsrecht. Dit geldt vooral voor Rusland. Behalve Hongarije hebben de landen toegang tot zeehavens. Hoewel er veel wordt geïnvesteerd in het wegennet, is de infrastructuur momenteel nog onderontwikkeld en van slechte kwaliteit. De productiviteit in de onderzochte landen is beduidend lager dan in Nederland, net als het loonniveau. De lonen stijgen echter snel, vooral in Hongarije. In alle vier de landen is er veel vraag naar goede kwaliteit slachtvarkens. De consumptie van varkensvlees zal naar verwachting stijgen, het sterkst in Roemenië en Oekraïne en ook in Rusland. De prijs van varkensvlees in de retail ligt circa 30-40% lager dan in Nederland, met uitzondering van Moskou, waar de prijs nauwelijks lager is. Het gezinsbedrijf speelt in de vier landen bijna geen rol van betekenis. Vanwege demografische ontwikkelingen, het wegvallen van directe subsidies, en door schaalvergroting in de vleesindustrie zal het aantal varkens op microbedrijven waarschijnlijk verder verminderen. De vier landen verschillen in politiek opzicht, economische positie, verwachte potenties voor de varkensvleesproductie, evenals in de bijbehorende risico's.

Hongarije

De Hongaarse varkenssector dreigt verder te krimpen. Voor Nederlandse varkenshouders zijn er mogelijkheden om te investeren, als ze met een combinatie van vakmanschap, goed management en locatievoordelen kunnen concurreren met lokale varkenshouders. Voordelen van het land zijn ruimte, lage ziektedruk, centrale ligging, een redelijke levensstandaard en sociale voorzieningen. Onderling vertrouwen in de sector ontbreekt, wat voor investeerders kansen biedt als ze zich opstellen als betrouwbare handelspartners. De vleesindustrie heeft sterke merken en een goed kwaliteitsimago, maar verkeert in zwaar weer.

Roemenië

Roemenië is bezig met een inhaalslag op het gebied van levensstandaard, schaalvergroting, ketenontwikkeling en kwaliteitsstandaarden. De vleesindustrie kent grote spelers, die nog in ontwikkeling zijn. De industrie is deels afhankelijk van import. De varkenssector biedt plaats aan gezinsbedrijven, mits het dierziekerisico wordt beperkt. Als gevolg van varkenspestuitbraken mag Roemenië momenteel geen vlees exporteren. Qua veevoer heeft Roemenië voldoende eigen voorziening en gunstige toegang tot de zeehaven. Mengvoerproductie staat in de kinderschoenen.

Oekraïne

Oekraïne heeft grote mogelijkheden voor landbouw, die echter nog nauwelijks benut worden. Arbeid is goedkoop en, bij een verbeterde benutting van de grond door irrigatie, is veevoer ruim en goedkoop voorhanden. De varkensvleesconsumptie zit in de lift. De vleesindustrie leunt deels op importvlees en zit

daartoe in fiscale voordeelzones. Een investeerder moet rekening houden met corruptie en gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef bij medewerkers. Politieke instabiliteit bemoeilijkt binnenlandse daadkracht.

Rusland

Door snelle koopkrachtontwikkeling en politieke steun ontwikkelt de vraag naar varkensvlees zich in Rusland snel. Vooral met kapitaal van buiten de landbouw wordt grootschalig geïnvesteerd, waarbij investeerders ook leunen op westerse kennis en management. Investeren vanuit Nederland is niet eenvoudig, maar inbreng van managers, kennis en kennisintensieve producten (premixen, stalinrichting, managementondersteunende systemen) is vooralsnog welkom.

Productiekosten

De productiekosten van de primaire varkenshouderij zijn in de onderzochte landen lager dan in Nederland. In Rusland en Oekraïne ligt de kostprijs op circa 0,80 euro per kg slachtgewicht, dit is lager dan in Hongarije en Roemenië met een kostprijs van 0,97-1,05 euro per kg slachtgewicht. Nederland heeft een kostprijs van 1,11 euro per kg, exclusief btw, op basis van de kosten in 2006. Bij deze kosten is uitgegaan van een westerse manager die het bedrijf ter plaatse aanstuurt, wat een kostprijvoordeel oplevert van 20 à 30 eurocent per kg. Het is dus snel lonend om een Nederlandse of andere westers-georiënteerde manager ter plaatse het bedrijf te laten leiden.

Hoe investeren?

Voor investeren in Oost-Europa is eigen kapitaal nodig omdat lenen in deze landen nauwelijks mogelijk en bovendien duur is. Een combinatie van activiteiten in Nederland en een Oost-Europees land is een mogelijkheid en kan voordelig zijn, vanwege beschikbaarheid van kapitaal (eigen vermogen naar het buitenland, in Nederland zwaarder leunen op vreemd vermogen) en risicospreiding. Ook kunnen daardoor de productielocaties van de toeleverende en afnemende industrie in Oost-Europa en in Nederland elkaar versterken, bijvoorbeeld op het gebied van grondstoffenvoorziening. Gegeven langdurige vergunningstrajecten voor het opzetten van compleet nieuwe bedrijven is het vaak gunstiger om bestaande bedrijven te moderniseren. Dat geeft ook gelegenheid om de lokale markt te verkennen en draagvlak te creëren bij de lokale bevolking. Investeren in een deelbelang van bestaande bedrijven is aan te bevelen, zeker bij het betreden van onbekende markten. Deelinvesteringen beperken het investeringsrisico en geven toegang tot lokale netwerken. Het is denkbaar dat lokale varkenshouders tenderen naar vleesvarkenshouderij. Er zijn mogelijkheden voor biggenproductie door westers-georiënteerde bedrijven in Oost-Europa voor lokale mesters.

Conclusie

Er zijn ruime mogelijkheden voor de Nederlandse varkenskolom in de vier onderzochte landen, vooral op het gebied van management, kennis en kennisintensieve producten, zoals premixen, fokmateriaal, staltechnologie. Dit geldt voor alle schakels in de keten. De manier waarop en de condities waaronder in deze landen zaken gedaan worden, variëren echter. Voor alle landen geldt dat investeren en zakendoen een risico in zich heeft. Kennis van de lokale infrastructuur zowel fysiek, klimaat, politiek en maatschappelijk is voor alle landen belangrijk om deze risico's goed te in te schatten.

Meer informatie:

Rapport 2.07.17 *Investeren in de varkenskolom in Hongarije, Roemenië, Oekraïne en Rusland*